

LTOPS

Lastentanssin opetussuunnitelma

Niina Antikainen
Ulla Järvinen
Janica Mattson
Heidi-Maria Panula
Satu Vehviläinen

Yhteistyössä Suomen Tanssiurheiluliitto ry ja Suomen Tanssinopettajain Liitto STOL ry
7.4.2012

Sisällys

Johdanto	3
1. Lastentanssin tehtävät ja arvot	3
2. Lastentanssin tavoitteet	3
2.1. Kasvatuspäämäärä.....	4
2.2. Yleistavoitteet.....	4
2.3. Harrastustoimintaan liittyvät tavoitteet.....	5
2.4. Näytöstoimintaan liittyvät tavoitteet.....	5
3. Valmiudet ikäluokittain	5
3.1. Fyysis-motorinen kehitys.....	5
3.2. Sosio-emotionaalinen kehitys.....	6
3.3. Kognitiivinen kehitys.....	7
4. Keskeiset sisällöt	8
5. Opetus	9
5.1. Opetuksen toteuttaminen.....	9
5.2. Opetuksen suunnittelu ja seuranta.....	9
5.3. Opetuksen rakenne.....	10
6. Arviointi	10
Sanasto	11
Lähteet	11

Johdanto

Tämän suunnitelman tehtävänä on tukea lastentanssin parissa toimivia ohjaajia ja opettajia ja antaa heille ideoita alle kouluikäisten lasten perusliikuntataitojen kehittämiseen, musiikin mukaan liikkumiseen sekä tanssillisten elementtien hyödyntämiseen toiminnassa. Suunnitelman tarkoituksena on yhdistää lastentanssin opetus- ja ohjaustyö samojen arvojen alle ja luoda pohjaa tanssiurheiluharrastukselle kuitenkin pois sulkematta muuta harrastustoimintaa.

Lastentanssin opetussuunnitelma sai alkunsa Harri Antikaisen, Tea Kantolan ja Sanna Valkosen työstämän TOPS:in pohjalta sekä monia vuosia lasten tanssiurheilun parissa toimineen diplomitanssinopettajan Niina Antikaisen aloitteesta. Työryhmään valikoitui diplomitanssinopettaja Janica Mattsson, KM Heidi-Maria Panula, LTO Ulla Järvinen ja montessoriohjaaja Satu Vehviläinen. Työryhmän vahvuutena on tanssiurheilun opetustyön tunteminen, kilpatanssin parissa aktiivisesti toimiminen sekä koulutus ja käytännön kokemus kasvatustieteen, varhaiskasvatuksen ja montessoripedagogiikan alalta.

Lähtökohta sille, että Montessorin ajatuksia voidaan hyödyntää myös lastentanssin parissa, perustuu lastentanssin tehtäviin ja arvoihin. Näitä lähtökohtia ovat usko lapsen kykyihin ja haluun oppia uutta, ymmärrys konkreettisten, aisteihin perustuvien kokemusten vaikutuksesta lapsen oppimiseen, herkkyykskausien havainnoiminen sekä lapselle annettava mahdollisuus käyttää omia tarpeitaan liikkua ja luoda.

1. Lastentanssin tehtävät ja arvot

Lastentanssi on osa lasten kulttuuria ja taidekasvatusta. Sen avulla lapsille luodaan mahdollisuudet harrastaa tanssia ja tulla tanssijaksi. Lasta kasvatetaan ymmärtämään taidetta ja sen merkitystä ihmiselle. Lajissa tuetaan osallistujan kehittymistä sosio-emotionaalisissa, kognitiivisissa ja fyysis-motorisissa taidoissa sekä ohjataan lasta ymmärtämään liikunnan merkitys terveydelle.

Opetuksen tavoitteena on tanssiliikunnan ohella kehittää osallistujan luovuutta ja sosiaalisia taitoja. Opetuksessa tulee ottaa huomioon osallistujien yksilölliset erot, iästä riippuvat henkiset ja motoriset valmiudet sekä kasvattaa lasta puhtaan ja reilun urheilun periaatteisiin. Tanssinopetus tarjoaa turvallisen ympäristön tanssijalle taitojen, tietojen ja kokemusten kartuttamiseen ja mahdollistaa näin elinikäisen liikunnallisen elämäntavan. Tanssiliikunta antaa mahdollisuuden liikunnan, taiteen ja musiikin kohtaamiseen. Lastentanssi tukee omaehtoista harrastuneisuutta ja vastuullisuutta sekä opettaa toimimaan yhteisön jäsenenä ja myös yhteisöä varten.

2. Lastentanssin tavoitteet

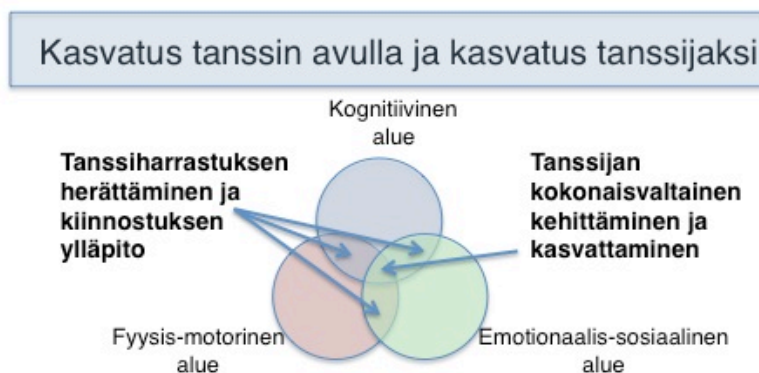
Tässä luvussa esitellään lastentanssin kasvatukselliset ja yleiset tavoitteet sekä selvennetään, mitä niihin kuuluvilla käsitteillä tässä tarkoitetaan. Luvussa esitellään myös harrastotoimintaan sekä näytöstötoimintaan liittyvät tavoitteet.

2.1. Kasvatuspäämäärä

Lastentanssin tarkoituksena on herättää lapsen kiinnostus tanssia kohtaan sekä ylläpitää kiinnostusta monipuolisten ja vaihtelevien tehtävien avulla. Tällöin lasta kasvatetaan ymmärtämään taidetta ja sen merkitystä ihmiselle. Lasta kasvatetaan tanssijaksi musiikkiliikuntaa, tanssitekniikkaa ja eri tansseja hyödyntämällä.

Tämän tavoitteen rinnalla lastentanssitunneilla kulkee toisena tavoitteena lapsen kasvattaminen taiteen avulla. Tanssin avulla lapsia johdatellaan tutustumaan omaan kehoonsa ja sen persoonalliseen ilmaisuun sekä rikastutetaan heidän mielikuvitustaan. Tanssitunneilla huomioidaan lapsi kokonaisvaltaisena fyysis-psykkis-sosiaalisena yksilönä ja kehitetään hänen ominaisuuksiaan laaja-alaisesti. Yleisten tavoitteiden opetteluun voidaan hyödyntää fyysis-motorisia tehtäviä ja luovaa ainesta sisältäviä harjoituksia.

Kaavio 1: Kasvatuspäämäärät

2.2. Yleistavoitteet

Lastentanssin yleisenä tavoitteena on edistää harrastajien kokonaisvaltaista hyvinvointia ja vaikuttaa myönteisesti harrastajien fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Seuraavassa on jäsennehtynä erikseen fyysis-motorisen, kognitiivisen ja sosio-emotionaalisen alueen tavoitteet sekä tanssiurheilusta lastentanssiin tulevat, harrastustoimintaan ja näyttötoimintaan liittyvät tavoitteet.

2.2.1 Fyysis-motorinen alue

- Lapsen motoristen perustaitojen kehittäminen
- Lapsen oman kehon hahmotuksen ja havaintomotoristen taitojen kehittäminen
- Lapsen liikehallintatekijöiden, kuten tasapainon, koordinaatiokyvyn ja rytmikyvyn herättäminen ja kehittäminen

2.2.2 Kognitiivinen alue

- Tanssissa musiikin osalta tarvittavien käsitteiden, kuten perussyke, tasajakaisuus/kolmijakaisuus ja aksentti, oppiminen
- Liikesarjojen oppiminen
- Perusryhdin löytäminen omasta kehosta
- Avaruudellisen hahmotuskyvyn kehittäminen
- Pitkäjänteisyyden ja keskittymiskyvyn kehittäminen
- Mahdollisuus omien päätösten tekemiseen

2.2.3 Sosio-emotionaalinen alue

- Lapsi oppii toimimaan yksilönä ryhmässä
- Lapsi oppii toimimaan parin ja ryhmän kanssa
- Lapsi oppii huomioimaan toiset ja kohtelemaan kaikkia tasa-arvoisesti
- Lapsi oppii tunnistamaan ja käsittelemään omia ja toisten tunteita

2.3. Harrastustoimintaan liittyvät tavoitteet

Ensisijaisena tavoitteena on ohjata tanssija käyttäytymään ja keskittymään tanssitilanteen vaatimalla tavalla jotta luodaan terveen ja reilun pohjan harrastetoiminnan aloittamiselle ja siinä kehittymiselle.

2.4. Näytöstoimintaan liittyvät tavoitteet

Ensisijaisena tavoitteena on ohjata tanssija käyttäytymään ja keskittymään tanssitilanteen vaatimalla tavalla jotta luodaan terveen ja reilun pohjan esiintymistoiminnan aloittamiselle ja siinä kehittymiselle. Tämä toimii niin yksilö-, pari- kuin joukkotasolla.

3. Valmiudet ikäluokittain

Fyysis-motorinen kehitys on keskeinen osa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tässä kehitysprosessissa lapsen ja ympäristön välisellä vuorovaikutuksella on suuri merkitys. Kun kyseessä on alle kouluikäinen lapsi, opetuksen sisällössä on otettava huomioon myös lapsen sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys. Uusien taitojen oppiminen liikkumisen avulla, luo pohjan myös sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle.

Lapsen valmiuksia tarkastellessamme, on muistettava, että jokainen lapsi kehittyy ja kasvaa oman aikataulunsa mukaisesti. Niinpä vaihtelut motoristen, sosiaalisten ja kognitiivisten taitojen osalta ovat tavallisia. Tässä esitetyt valmiudet fyysis-motorisen, sosio-emotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen alueilta ovat keskiarviota ja kehitykselle suunta antavia.

3.1. Fyysis-motorinen kehitys

Kehitystä ohjaavista herkkyykskausista liikkeen koordinaation herkkyykskausi alkaa noin kaksivuotiaana ja kestää noin neljänteen ikävuoteen saakka. Lapsi oppii aina ensin suuria liikkeitä ja tämän jälkeen etenee tarkkuutta vaativiin liikkeisiin. Liikkeen koordinoinnin harjoittaminen on lapselle ominaista toimintaa, joka ilmenee esimerkiksi saman liikkeen toistamisena yhä uudelleen ja uudelleen hyvin keskittyneesti. Liikkeiden kehittäminen auttaa myös lapsen henkistä kehitystä, koska liikkueessaan lapsen tahto, mieli ja vartalo toimivat yhteistyössä (Montessori)

3-vuotias

- osa perusliikkumistaitoja, kuten kävelemisen, ryömimisen, juoksemisen ja hyppäämisen
- osaa hyppiä tasajalkaa ainakin yhden hypyn
- kävelee varpailla
- seisoo yhdellä jalalla
- kävelee vuorotahtiin rappusissa
- kierii sekä vetää ja työntää itseään lattiatasossa
- hyppelee juostessaan
- potkii ja heittää palloa
- raajojen vuoroliike kehittyy (kiipeäminen)

4-vuotias

- edellä mainitut taidot kehittyvät ja monipuolistuvat
- konttaaminen ja ryömiminen nopeaa
- yhdellä jalalla hyppiminen
- tasaponnistus merkistä esim. pienen esteen yli
- laukka-askel, haara-perus-hyppy, jalanvaihtohyppy
- tasapaino kehittynyt – yhdellä jalalla seisominen, viivalla kävely
- juoksun suunnan vaihto ja pysähdys merkistä

5-vuotias

- liikkeiden sujuvuus ja yhdistely varsin kehittyntä
- juoksemiseen tullut lisää nopeutta
- juoksuun yhdistyy hypyt ja hyppysarjat
- kävely rytmistä
- kehon nopeaa hallintaa vaativat suoritukset vielä vaikeita
- seisoo yhdellä jalalla jo pitempään
- yhdellä jalalla hyppiminen kehittynyt

6-vuotias

- liikkeiden hallinta kehittynyt
- hyvä lihas- ja tasapainohallinta
- perusliikkuminen automatisoitunut
- kestävyys liikkumisessa kasvanut
- voiman käyttöön tullut harkintaa

3.2. Sosio-emotionaalinen kehitys

Herkkyyskaudesta sosiaalisten tapojen oppimisen herkkyyskausi ilmaantuu kolmannen ikävuoden puolivälissä ja herkkyys tapojen oppimiseen päätty lapsen ollessa noin viisivuotias. Tänä aikana lapsella on kyky muistaa ja matkia aikuisia tarkasti ja oppia oikeanlaisessa ympäristössä toimintakulttuurin tavat ja tottumukset, esimerkkinä hyvät tavat. (Montessori)

3-vuotias

- nauttii toisten lasten seurasta
- useimmat leikit vielä rinnakkain toisen kanssa
- mielikuvitus- ja roolileikit mieluisia
- jaksaa odottaa vuoroaan vähän aikaa
- uhmakas ja voimakas tahto (lapsi hakee eroa itsensä ja muiden välille – konkreettinen tarve, että hänestä pidetään huolta)

4-vuotias

- edellä mainitut taidot kehittyvät ja monipuolistuvat
- samanikäisen seuran merkitys kasvaa
- kykenee yhteisleikkiin
- leikeissä suunnitelmallisuus yhteisen päämäärän saavuttamiseksi kehittymässä
- roolileikit, mielikuvitus ja eläytyminen ohjaavat toimintaa, joskin mielenkiinto saattaa kohdistua enenevässä määrin kaveriin kuin itse toimintaan.

- pystyy keskittymään mielenkiintoiseen toimintaan 10–15 minuuttia kerrallaan
- harjoittelee toisen asemaan asettumista
- vastavuoroisuus kehittyy
- pystyy ilmaisemaan sanallisesti mistä pitää ja mistä ei

5-vuotias

- kyky toimia ryhmässä kehittynyt
- sosiaalinen, viihtyy niin leikkitovereiden kuin aikuistenkin seurassa
- muiden huomioiminen
- sääntöjen merkityksen ymmärtäminen paranee; yhteistoiminta ja sääntöleikit mieluisia
- pystyy suunnittelemaan leikkejä, jakamaan tehtäviä ja joustamaan
- käsitys oikeasta ja väärästä hahmottunut
- keskittyminen ja pitkäjänteisyys kehittyvät; kyky pitkäjänteiseen toimintaan melko hyvä
- arvioi omaa käyttäytymistään
- pettymysensietokyky vaihtelee

6-vuotias

- edellä mainitut taidot kehittyvät ja monipuolistuvat
- nauttii joukkoon kuulumisesta
- ystävien ja vertaisryhmän tuki ja seura tärkeää
- vuorovaikutustaidot kehittyneet; neuvottelu, vuoron odottaminen, toisten huomioon ottaminen
- pystyy keskittymään toimintaan 30 min kerrallaan
- pystyy sietämään tappioita

3.3. Kognitiivinen kehitys

Aistien kehittämisen herkkyyksikausi alkaa syntymästä ja on vahvimmillaan lapsen ollessa 3–4 vuoden ikäinen. Herkkyyksikauden aikana lapsen aistit toimivat erityisen valppaina. Lapsi etsii ympäristöstään kokemuksia visuaalisesti, auditiivisesti ja sensitiivisesti. Kaikenlainen tieto ja ymmärrys rakentuvat havainnoinnista, joka integroituu aikaisempaan kokemukseen. Kun lapsi saa herkkyyksikauden aikana erilaisia mahdollisuuksia harjoittaa aistejaan, esimerkiksi kuunnella musiikkia ja rytmejä sekä harjoittaa tasapainoaistiaan, on siitä hyötyä erilaisiin erityistaitoja vaativiin toimintoihin koko loppuelämä. Käsitteet liittyvät aina konkreettiseen havaintoon – niitä ei voi kielen avulla opettaa, vaikkakin kieli antaa käsitteelle sen lopullisen merkityksen. (Montessori)

3–4-vuotiaan lapsen kehitystä ohjaa myös järjestyksen herkkyyksikausi, jona aikana hän etsii ja myös tarvitsee ympäristöstään järjestystä. Järjestys auttaa lasta ymmärtämään ajan, paikan ja asioiden välisiä suhteiden käsitteitä. Tässä prosessissa aikuiset auttavat lasta säilyttämällä lapsen päiväohjelman ja ympäristön mahdollisimman muuttumattomana. Järjestys luo myös lapselle turvallisuuden tunteen. (Montessori)

3-vuotias

- puhe pääsääntöisesti selvää ja ymmärrettävää
- kyselee paljon ”miksi,missä” -kysymyksiä
- utelias ympäristön suhteen; tunnustelee, taputtelee, kaataa, tyhjentää
- alkaa konkretisoida erilaisia käsitteitä, kuten alla ja päällä
- pystyy erottelemaan erilaisia kokoja, esimerkiksi ymmärtää suuren ja pienen eron
- pystyy noudattamaan yksinkertaisia ohjeita

4-vuotias

- edellä mainitut taidot kehittyvät ja monipuolistuvat
- puhe helposti ymmärrettävää; pystyy tuottamaan helposti 3–4 sanan lauseita
- pystyy noudattamaan helposti 2-osaisia ohjeita ja muistaa niitä
- ymmärtää kysymyksiä

5-vuotias

- keskustelee ja kuuntelee mielellään satuja ja musiikkia
- ymmärtää kysymyslauseita
- käyttää aikamuotoja
- ymmärtää peruskäsitteitä; alla, päällä, takana, vieressä
- liikettä kuvaavat käsitteet selventyvät; nopeasti, hitaasti, edellä, perällä
- luokittelu- ja päättelytaidot kehittyneet; vertaa ja lajittelee
- ajantaju kehittyä
- kekseliäisyys ja halu kokeilla asioita

6-vuotias

- edellä mainitut taidot kehittyvät ja monipuolistuvat
- suuri oppimiskyky
- nauttii onnistumisesta
- luokittelee ja päättelee asioita
- pystyy suorittamaan tehtäviä pitkällä aikavälillä; käsitys ajan jatkuvuudesta kehittynyt.

4. Keskeiset sisällöt

Lastentanssin opetuksen sisältö perustuu lastentanssin yleistavoitteisiin, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä ja antavat pohjan myöhemmälle tanssiopiskelulle. Sovellettaessa sisältöä käytännön lastentanssin opetukseen ja ohjaukseen on syytä ottaa huomioon lapsen/lapsiryhmän valmiudet ikäluokittain.

Motoristen perustaitojen harjoittaminen

- Leikinomaisin harjoittein
- Annetaan mahdollisuus liikkeen/toiminnan toistamiseen
- Kokeileminen
- Kannustaminen (ei pakkoa, ”auta minua tekemään se itse”)
- Liikkumisen ilo

Kehon hahmotus, havaintomotorisen taidon harjoittaminen

- Leikkien ja lajinomaisten harjoitteiden kautta saatujen aistikokemusten hyödyntäminen lapsen tietoisuuteen omasta kehosta ja ympäröivästä tilasta
- Omaan kehoon, sen osiin ja niiden käyttöön tutustuminen leikin- ja lajinomaisin keinoin
- Tilan hahmottaminen leikin- ja lajinomaisin harjoittein
- Hyödynnetään lapsen luontaista ryhtiä eri leikeissä ja taitoharjoitteissa

Liikehallintatekijöiden harjoittaminen

- Liike- ja tasapainokontrollia (tasapainoasti) erityisin leikein ja taitoharjoittein
- Liikerytmin havainnointi ja omakohtainen kokeminen
- Kannustaminen omaehtoiseen liikkeen tuottamiseen eri rytmeissä
- Rytmien yhdistäminen perusliikuntaan ja tanssinomaisiin liikkeisiin eri leikkejä hyväksi käyttäen

Musiikin ja liikkumisen yhdistäminen

- Omaehtoinen liikkuminen musiikin mukaan
- Liikkeen ja musiikin yhdistäminen hyödyntäen leikinomaisia harjoitteita, rytmisoittimia, laululeikkejä (liikkuminen alussa ilman musiikkia, liike yhdistetään musiikista löydettyyn rytmiin)
- Aistikokemukset; kuunnellaan musiikkia

Liikkuminen, liikesarjojen harjoittaminen

- Käsitteiden konkretisointi (esim. käsitteenä ”hyppääminen” voi olla 3-vuotiaalle melko haastava– konkretisointi ”hyppää kuin jänis”)
- Liikkuminen eri suuntiin, eri tasoissa, eri liikelaajuuksilla sekä erilaisia liikeratoja pitkin leikinomaisin harjoittein, tilaa hyväksikäyttäen
- Hyödynnetään lapsen spontaania liikkumista lapsen valmiuksien mukaisesti
- Askelkuviot opettajan mallin mukaisesti

Musiikin eri käsitteiden oppiminen

- Harjoitetaan rytmittäjää ja opetellaan eri rytmejä rytmisoittimia, leikkejä, riimejä ja loruja käyttäen

Sosiaalisten taitojen harjoittaminen

- Ohjaajan esimerkki; hyvät tavat ja toimintakulttuuri
- Turvallinen ilmapiiri; alku- ja loppurutiinit
- Yksilöllinen huomioiminen esim. tunnin alussa
- Pelisääntöjen luominen tilaan positiiviseen sävyyn; yhdessä lasten kanssa, mitä saa tehdä
- Pitkäjänteisyyden ja keskittymiskyvyn kehittäminen leikinomaisin harjoittein sekä yhteistoimintatilanteita hyödyntäen
- Ryhmässä toimiminen leikkien kautta hyödyntäen yhteistoimintaa ja erilaisia sääntöleikkejä
- Toisen huomioiminen, kannustaminen, onnistumisesta iloitseminen ja pettymyksen sietäminen hyödyntäen leikki- ja yhteistoimintatilanteita. Ohjaajan kannustus, esimerkki ja toimintaympäristön turvallinen ilmapiiri korostuvat.

5. Opetus

5.1. Opetuksen toteuttaminen

Opetus tapahtuu joko Suomen Tanssinopettajainliiton (STOL ry) tai Suomen tanssiurheiluliiton (STUL ry) koulutetun opettajan/ohjaajan johdolla.

5.2. Opetuksen suunnittelu ja seuranta

Opetuksen suunnittelu ja seuranta seuroissa ja tanssikouluissa seuran tai tanssikoulun valitseman valmennusvastaavan ja ohjaajan tai opettajan johdolla.

Lastentanssissa suunnitelmallisuus luo pohjan opetukselle ja ohjaukselle. Suunnitelmien tulee kuitenkin olla joustavia, koska lasten kanssa toimissa tilanteet muuttuvat nopeastikin.

5.3. Opetuksen rakenne

Opetuksen rakenteessa tulee ottaa huomioon sosio-emotionaalisten-, kognitiivisten ja fyysis-motoristen taitojen monipuolinen harjaannuttaminen niin yksilö-, ryhmä- kuin paritasolla. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää jokaisen osa-alueen kehittämiseen osana kokonaisuuden vahvistamista.

Tanssissa on mahdollisuus tunnetilojen monipuoliseen kohtaamiseen sekä yksilönä ja parina että ryhmänä. Opetuksessa tulee luoda riittävästi ja monipuolisesti tilanteita, joissa lapsi kokee eri tunnetiloja ja voi ilmaista niitä tanssin avulla.

Kunnon kehittyminen varmistetaan siten, että ohjattu tunti on oppimisympäristönä riittävän toiminnallinen, haasteellinen ja motivoiva, jolloin jokainen lapsi saa riittävästi fyysistä toimintaa.

Keskeisiä opetuksen rakenteessa huomioitavia asioita

- Tanssin ilon säilyttäminen kaikissa tilanteissa
- Monipuolisen musiikin käyttäminen opetuksessa
- Yksilöiden väliset erot ja erityistä huomiota vaativat lapset
- Sopeutuminen ryhmään yksilönä
- Sopeutuminen pari- ja ryhmätyöskentelyyn
- Opettajan ja lapsen vuorovaikutus
- Opettajan ja vanhemman vuorovaikutus
- Vanhemmat mukana harrastuksessa ja toimintaympäristössä
- Seuratoiminnan/ liittotoiminnan vaikutus
- Näytöstoiminta ja -tilanteet

Keskeisiä tanssituntien rakenteessa huomioitavia asioita

- Alkuvirittäytyminen ja kontaktin luominen
- Tila (energian purkaminen ja lämmittely)
- Yksilöharjoitus (keho, opittava aines)
- Pari- ja ryhmätyöskentely (opittava aines)
- Luova improvisaatio
- Lopetus (loppukontakti ja rauhoittuminen)

6. Arviointi

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon, että fyysis-motoriset, kognitiiviset ja sosio-emotionaaliset taidot ovat kehittyneet tasapuolisesti. Tavoitteet kerrotaan ryhmä- tai yksikohtaisesti ja niiden toteutumista seurataan sovitun ajanjakson ajan. Tavoitteiden saavuttamista ohjataan itsearviointilla, jota ohjaajan arvio tukee ja täydentää. Itsearviointin tarkoituksena on opettaa ja ohjata lapsi arvioimaan omaa oppimistaan sekä luoda mahdollisuus molemminpuoliseen palautteen antamiseen ja saamiseen ohjaajan ja ohjattavan kesken.

Sanasto

Fyysinen toimintakyky	Elimistön toiminnallinen kyky selviytyä fyysisestä tehtävästä. Muodostuu lähinnä hengitys- ja verenkiertoelinten sekä tuki- ja liikuntaelinten toimintakyvystä.
Fyysis-motoriset taidot	Kunnon ja liikkeenhallinnan muodostama kokonaisuus.
Kognitiiviset taidot	Tiedonkäsittelytaidot
Motoriset taidot	Kehon kokonaisvaltainen hahmottaminen ja hallinta. Edellyttää fyysis-motorisia taitoja.
Psyykinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky on esimerkiksi haasteista selviytymistä, havainnointia, muistamista, oppimista ja elämänhallintaa. Psyykinen toimintakyky käsittää myös luovuuden, muistamisen, älykkyyden ja persoonallisuuden ominaisuudet sekä minäkuvan.
Sosiaalinen toimintakyky	Edellytykset ihmisen suoriutumiseen toisten ihmisten kanssa. Sosiaalinen toimintakyky on yksilön kyky suoriutua sosiaalisista rooleista sekä kykyä toimia yhteisöjen ja yhteiskunnan jäsenenä.
Sosio-emotionaaliset taidot	Tunne- ja vuorovaikutustaidot

Lähteet

- Keltti-Laine, Susanna, *Montessori-musiikkikasvatus*. 2. painos. Yliopistopainos, 1992.
- Hayes, Mary & Höynälänmaa, Kerttu, *Montessoripedagogiikka*. Otava, 1985.
- Montessori, Maria, *The Discovery of the Child*. ABC CLIO Ltd, 1997.
- Montessori, Maria, *The Absorbent Mind*. Henry Holt and Company, 1995.
- Holle, Britta & Laasonen, Esko & Lahtinen, Ulla, *Lapsen motorinen kehitys*. Gummerus, 1981.
- Siren-Tiusanen, Helena, *Varhaislapsuuden liikuntakirja*. Gummerus, 1979.
- Sosiaali- ja terveysministeriö & opetusministeriö & Nuori Suomi ry, *Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset*. 2005.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, *Lasteneuvola lapsiperheiden tukena*. 2004.
- Opetushallitus, *Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet*. 2005.
- Opetusministeriö, *Tanssin perusopetuksen opetussuunnitelma ja sen liite*. 1989.
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, *Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteet 2005*.
- Antikainen, Harri & Kantola, Tea & Valkonen, Sanna, *Tanssiurheilun opetussuunnitelma*. 2009.